

Therapeutisering (II)

Sietske Waslander

Didactiefonline, juni 2018

Via (sociale) media vertelt de moderne tijdgeest aan jonge mensen dat ze in alles perfect en altijd gelukkig moeten zijn. Iedereen wordt geacht zelf-bewust, zelf-redzaam en zelf-sturend te zijn. Het onderwijs is niet immuun voor die tijdgeest: het staat bol van het 'zelf'. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de populariteit van termen als zelf-regulerend leren, regie voeren over je eigen leerproces en de vele zelf-reflecties die verschillende opleidingen vereisen. Het blijkt ook uit de meest populaire studies onder studenten: rechten (onder andere strafrecht en criminologie), psychologie en geneeskunde. Wat deze studies met elkaar delen, is dat het vakgebieden zijn die zich bezighouden met mensen die afwijken van wat de tijdgeest voorschrijft. Of die norm nu betrekking heeft op 'je goed gedragen' (rechten), gelukkig zijn en 'jezelf goed voelen' (psychologie) of fit en gezond zijn (geneeskunde).

De nadruk op het 'zelf' manifesteert zich ook in de dagelijkse onderwijspraktijk. Onlangs hoorde ik een startende mbo-teamleider in verwondering vertellen over wat hij dagelijks ziet. Studenten zitten in een lokaal met allemaal hun eigen muziek op de oren. Docenten vinden dat normaal want 'iedereen is toch voor zichzelf bezig'. Het past bij de gedachte die momenteel opgeld doet dat studenten het best bediend worden met een eigen leerroute.

Op school ligt de nadruk tegenwoordig meer op leren dan op onderwijzen. Scholen zijn nu plaatsen waar leerlingen en studenten vooral zelf keuzes moeten maken in wat ze willen leren.

Maar onderwijs is veel meer dan leren alleen. Onderwijs is niet voor niets een publieke voorziening die collectieve doelen dient en waar leerlingen worden ingewijd in een gedeelde cultuur. Onderwijzen heeft als doel om de wereld groter te maken, om nieuwe werelden te 'ontsluiten'. Die werelden liggen niet in jezelf, maar er buiten. De opgave van het onderwijs is juist om leerlingen en studenten 'uit' hun eigen leefwereld te halen. Het raakt aan de klassieke leerparadox: hoe kan ik weten wat ik wil leren als ik niet weet wat ik niet weet? Hoe meer ruimte leerlingen en studenten krijgen om zelf te kiezen, hoe relevanter die leerparadox wordt. Leerlingen en studenten kunnen niet anders dan keuzes maken die 'binnen' hun eigen leefwereld vallen. Omdat de leefwereld van de een groter is dan die van de ander, is het risico dat eigen keuzes de ongelijkheid vergroten.

Om de leerparadox te omzeilen, is het cruciaal dat curricula ook in de toekomst rijk gevuld blijven met gezamenlijk te volgen, verplichte onderdelen van vakinhouden zoals aardrijkskunde, kunst en cultuur, wis- natuur- en scheikunde, maatschappijleer en filosofie. Soms is geschiedenis de beste voorbereiding op de toekomst.